

Co jsem
nikdy
neřekla

Susanne
Abel

ROMÁN

Co jsem
nikdy
neřekla

Original title: Was ich nie gesagt habe by Susanne Abel
© 2023 dtv Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, Munich/Germany
Lic.: Agentur Dr. Ivana Beil, Schollstr. 1,
D-69469 Weinheim, www.dtv.de

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Blanka Pscheidtová, 2025
Cover © Martin Kopecký, 2025
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-5890-6 (pdf)

Co jsem
nikdy Susanne
neřekla Abel

přeložila Blanka Pscheidtová

*Pro Gudrun Schönererovou a Thomase Abela,
mé sourozence, které jsem nikdy nepoznala*

„Neexistují tajemství, která by čas jednou neodhalil.“

Jean Racine, Britannicus (1669)

1.

Léto 2016

„Gorila! To je objev letošního léta,“ říká Tom. Nechává v ústech rozpustit zmrzlinu ze sedmdesátiprocentní čokolády, kterou mu Jenny dala ochutnat, a vtiskne jí čokoládovou pusou. Mým objevem tohoto léta je přitom ona, pomyslí si. Tlačí kočárek, v němž spí Jennyino desetitýdenní miminko Carlchen, a loudá se s nimi směrem k parku Friedenspark. Jenny jako obvykle neustále mluví, jako by v sobě nedokázala udržet všechno, co ví. „Věděl jsi, že tahle cesta je pojmenovaná po malém chlapci, kterého tady Hitlerjugend ukopala k smrti?“

Hans-Abraham-Ochs-Weg, čte Tom na tabulce s označením ulice, ukousne ze své zmrzlinové vafle a potřese hlavou.

„Věděl jsi, že tady v parku je pomník Johna Lennona?“

Než může Tom odpovédět, vede ho skrz pevnostní zeď, přetvořenou v růžovou zahradu, ke kruhu o průměru čtyři metry, kde je mramorovými písmeny do dlažby zapuštěný text Lennonovy mírové písně z roku 1971. „Byla slavnostně odhalena ke 32. výročí jeho úmrtí.“

Carlchen o sobě dává vědět a je zjevně hladový. Společně se usadí na lavičce ve stínu, a zatímco Jenny chlapečka kojí, zní mu v uších Lennonova „Imagine“. Nikdy si nedokázal představit, že by se mohl takhle zamilovat. A už vůbec ne do ní. Do Jenny, do

téhle chodící encyklopedie, se kterou spolupracuje už několik let a která mu tou svou nerdskou vševědoudností a mnohomluvností lezla vždycky na nervy. A potom ho naprosto překvapivě zasáhl blesk, tak kýčovitě jako v každém pitomém hollywoodském filmu – a všechno je jinak. Rázem! Všechno! Co bylo předtím k zblití, je náhle skvělé. Především na ní. Ale i na tomhle kolínském Jižním městě, jemuž se dřív obloukem vyhýbal. Přemýšlí nad tím, jestli to nějak souviselo s jeho otcem, který tady jako dítě vyrůstal a jednou mu o tom vyprávěl. Stop, pomyslí si Tom a slyší malého Carla mlaskat a polykat. Nechce už zase myslet na svého otce. Chce být tady. Vedle Jenny. V přítomnosti, ne v zatracený minulosti. Ale nedaří se mu to, protože jeho zemřelý otec se mu před pár týdny zažral do myšlenek a on se ho teď nemůže zbavit. Tom si prostřednictvím jednoho portálu zabývajícího se hledáním předků nechal udělat test DNA, protože zkoumal svou linii po matce. Obdržel přitom zašifrovanou zprávu: *halfbrother match*. A hned dvojnásobně. Hodnocení bylo jasné – ze strany otce. Další rodinné tajemství, pomyslel si Tom tenkrát. S dementní matkou a problémy v práci byl jeho život beztak dost komplikovaný. Nepotřeboval ještě údajné nevlastní bratry.

„Ty vůbec nejsi zvědavý?“ ptala se Jenny, přes jejíž účet se tehdy pátralo.

„Ne,“ odpověděl Tom. Ale přesto ho od té doby neopustily myšlenky na nešťastné manželství jeho rodičů. Nepřekvapilo ho, že otec měl zjevně nejméně dvě milenky. Ale vůbec se mu nehodilo zabývat se následky Konradových záletů. Chtěl zůstat v přítomnosti a užívat si novou lásku. Proto doteď na výsledek nereagoval.

„Přeči si tohle,“ řekne Jenny pár dní po jejich společné konzumaci zmrzliny a otočí k němu svůj laptop.

Přes portál hledání předků došel zašifrovaný e-mail.

Jmenuji se Henk van Dongen, narodil jsem se v roce 1964, žiju v Amsterdamu a nedávno jsem se díky náhodě dozvěděl,

že muž, jehož jsem vždycky považoval za svého otce, zjevně můj otec není. Podle výsledku testu DNA máme zřejmě společného zploditele.

Zploditel! Zvláštní pojem, myslí si Tom, a přestože nechce, má už zase před očima pravděpodobný dvojí život svého otce. Navzdory tomu na dopis neznámého Holanďana nezareaguje.

Ten se ale nevzdává a po nějaké době pošle svou fotografii.

„Pomalu to začíná být děsivé,“ říká Jenny a ukazuje mu obrázek.

Tom cítí, jak se mu podlamují kolena. Musí si sednout. Jako by se díval do zrcadla. Jeho směřující se věrná kopie má knír, bradku a o něco víc vrásek. „To je síla!“

Trvá to půl hodiny, než Tom a Jenny o Henkovi van Dongen, o šest let starším nevlastním bratrovi, zjistí naprosto všechno. V době instagramu a facebooku je to snadné. I pro novináře. Tím spíš pro Jenny, královnu rešerší. Protože Tom chce nadále zůstat anonymní – a aby si ho Henk nemohl taky prověřit –, založí si nový e-mailový účet, změní si jméno na Theo a jako příjmení použije rodné jméno své matky, Schönaich. Navzdory nezpochybnitelné podobnosti nechá svou DNA ještě jednou porovnat v německé laboratoři. Možná jen proto, aby získal čas. Nepřekvapí ho 99,9procentní potvrzení. Přesto chce zachovat odstup a navrhne Henkovi, že by se mohli setkat během léta v Holandsku. Nezávazně.

„Jistě,“ odepisuje nevlastní bratr a prosí o fotografii.

„Mami, kde máš moje fotky z dětství?“ zeptá se Tom při příští návštěvě u Greta.

„Fotky? To přece víš,“ říká a zakousne se do croissantu, který jí přinesl.

Tom se usměje, protože ji prohlédl. Od té doby, co onemocněla Alzheimerem a zapomíná dokonce i běžné věci, si osvojila styl odpovědí, ze kterých vždycky vyjde dobře a nikoho cizího by nenapadlo, že s ní něco není v pořádku.

Tom hledá v bývalé kanceláři svého otce a v bývalém dětském pokoji. Marně. V obýváku nakonec najde v zásuvce vestavěné skříňce hromádky nevytříděných fotografií. Přehrabuje se v nich, objeví snímky rodičů v Bruselu, kde byli u příležitosti světové výstavy v roce 1958.

„To jsi byl ještě mladý,“ říká Greta, která podlehla zvědavosti, stojí vedle něj a bere mu fotografii z ruky.

„Ty jsi vtipná. To jsem byl ještě na houbách. Bylo to dvanáct let před mým narozením.“

„Ty taky nevíš všechno líp, Konrade.“

„Mami! Já přece nejsem Konrad, ale Tom.“

„Ale prosím tě!“ brání se Greta rozhořčeně.

Vytahuje z hromádky fotografii, na níž je Tom o prvním školním dni s velkým kornoutem sladkostí. „Podívej. Náš Thommy.“

„Já jsem přece tvůj Thommy, mami.“

„Ty taky nevíš všechno líp, Konrade.“

Tom si bere snímek a má pocit, jako by se mu chvěla půda pod nohama, protože Greta dál trvá na tom, že není její syn, nýbrž manžel.

Přehnanou rychlostí se řítí do centra. Nepospíchá jen proto, aby unikl svým pocitům. Stále intenzivnější zmatenost jeho matky Greta mu dává zabrat. Od té doby, co jí diagnostikovali Alzheimerovu chorobu, se s tím faktem naučil zacházet. Ale že už zjevně nepoznává svého syna, to bolí až do morku kostí.

Pošle Henkovi fotografii z prvního školního dne. Už po dvou dnech ho nevlastní bratr překvapí sdělením, že 1. července jede do Kolína nad Rýnem – obchodně. Tom se podivuje, jakou obchodní schůzku může mít ošetřovatel z oddělení intenzivní péče z Amsterdamu v Porýní, ale nemůže se zeptat, aniž by Henkovi prozradil, co všechno už o něm zjistil.

Tom chce nejdřív odpovédět, že bohužel bude na cestách, ale Jenny ho přesvědčí, aby tu záležitost dál neodkládal. Souhlasí tedy se setkáním a píše Henkovi, že ho vyzvedne na nádraží.

Protože jede pozdě a před nádražím Deutz jako obvykle marně hledá místo k zaparkování, postaví auto do zákazu a spěchá do vstupní haly. Bez dechu doběhne na nástupiště.

„Prosím pozor, příjezd ICE 129 z Amsterdamu na jedenácté koleji bude o patnáct minut opožděn. Důvodem je porucha na trati.“

Tom si narovná kšiltovku, zhluboka se nadechne a přemýšlí, jestli se má otočit a jít zkusit přeparkovat.

„Pane Monderathe?“ Jeho úvahy přeruší pronikavý hlas.

Před Tomem se tyčí asi pětapadesátiletá cizinka se stužkami ozdobeným kufrem na kolečkách a se zjevnou zálibou v růžové barvě, krátkých sukních a soláriích. Tom vyčaruje na tváři úsměv, protože je zvyklý, že ho lidi poznávají. Vždyť už roky moderuje hlavní zpravodajskou relaci na FFD, velkém německém televizním kanálu.

„Zrovna jsem Annitě říkala, je to von, koukni! Ale ona že nee! A ste to vy!“

Chichotající se zmíněná přítelkyně stojí náhle vedle ní, dívá se na Toma, jako by byl sedmý div světa, vytahuje z kapsy smartphone a ptá se, jestli si s ním mohou udělat selfíčko.

„Jistě.“ Tom si stoupne mezi obě dámy, trochu pokrčí kolena, aby s nimi byl na jedné úrovni, a profesionálně se usměje do Annitina mobilu.

„Doufám, že se brzy vrátíte. Ste v pohodě?“ ptá se ta opálená, která bude podle výslovnosti zřejmě příslušnicí kolínské honorace, a poplácává ho po paži.

„Ano, jistě,“ ujistí ji Tom a chce zmizet, než napadne i další cestující, že by se s ním taky chtěli vyfotit.

„Můžu dostat autogram?“ ptá se Annita.

„Je mi líto, ale nemám u sebe žádné podepsané kartičky.“

Ona mu okamžitě podstrčí svůj cestovní proviant, podle všeho nakoupený v řeznictví, a nervózně se chichotá. „Mimochodem, in natura vypadáte mnohem líp než v televizi. Teda vaše oči – nemyslela sem, že budou tak modré.“

Tom se nuceně usměje, napíše na vepřovou hlavu *S přáním všeho dobrého Tom Monderath* a popřeje oběma přítelkyním, o nichž se mezitím dozvěděl, že letí na prodloužený víkend na Malle, pěknou dovolenou. Omluví se, že musí naléhavě telefonovat, a obrátí se na podpatku.

„A brzy se uzdravte!“ volá za ním hlasitě Annita.

Tom šmátrá po slunečních brýlích, stahuje si kšiltovku do čela a odchází na konec nástupiště, kde nejsou žádní lidé.

Brzy se uzdravte! Všichni to určitě myslí dobře, ale on už to nemůže slyšet. Dřív si setkání s diváky užíval. Ale s tím je konec od chvíle, kdy se všichni zajímají jen o jeho zdraví a v očích mají soucit.

PANICKÁ ATAKA! Tuhle diagnózu mu přiřkl časopis *Bild*, když před dvanácti týdny během své zpravodajské relace utrpěl cosi jako nával slabosti. Live. A celé Německo přihlíželo. Média vytěžila téma DRAMA KOLEM TOMA MONDERATHA s nejvyšší mírou trapnosti. Najednou bylo v módě znát minimálně jednoho člověka, který také trpí panickými atakami.

Jenom on, hlavní aktér, se nevyjádřil, což zavadlo podnět k dalším spekulacím. Přícházely lukrativní nabídky. Zvali ho do talkshow, a dokonce i jedno nakladatelství ho značnou finanční částkou lákalo ke spolupráci. On ale neměl v úmyslu cokoli vysvětlovat a se svým šéfem se dohodl na dvouměsíční mimořádné dovolené. Nemocenská nebyla řešení, protože Tom by nejspíš skočil po krku dalšímu lékaři, který by mu vyfantazíroval nějakou psycho-diagnózu. Nebyl nemocný! Nebylo mu zle!

Naopak. S Jenny a malým Carlem právě prožívá nejšťastnější období svého života. Po hektických letech, kdy nešlo o nic jiného než o práci a kariéru, si tohle přibrzdění opravdu zasloužil.

Mezitím došel na konec nástupiště a otevřel se mu výhled na budovu, jíž se v posledních měsících vyhýbal velkým obloukem – televizi. Nebyl tu ani minulý týden, kdy si dojednával prodloužení své pauzy. Dneska to nešlo jinak. Vlaky z Amsterdamu nepříjížděly na hlavní nádraží, ale na tuhle věčně rozestavěnou,

nepřehlednou stanici mezi veletržním centrem a levým břehem Rýna, *na špatný straně*, jak se v Kolíně říká.

Volá mu Jenny, s níž se rozloučil před půl hodinou. „Právě jsem viděla, že vlak má zpoždění.“

„Nejradši bych utekl.“

„Ale jdi, určitě to bude v pohodě.“

Tom si není tak jistý.

„Chtěla bych tam být jako ta pověstná muška.“

Oba čerstvě zamilovaní si šeptají po telefonu něžnosti, dokud Jennyino vrnění nepřeruší vysoký dětský hlásek. „Tady má někdo hlad,“ říká Jenny a loučí se s Tomem, aby se mohla věnovat miminku. „Tak zatím, zlato.“

Aby neviděl televizní budovu ani obě fanynky Mallorky, které na něj mávají, jakmile pohlédne jejich směrem, dívá se Tom během hovoru na motýlí keř, který vyrůstá z kolejiště a natahuje větve až na nástupiště. Teprve když zastrčí mobil do kapsy, všimne si, že keř je plný берушек. Nehostinnější místo si pro páření nemohly vybrat, pomyslí si, předkloní se a pozoruje jednu samičku sluněčka sedmitečného, která polyká mšici, zatímco má na zádech přilepeného samečka.

Začátek června? Jak je to možné, když běžná doba páření je přece koncem března, ptá se sám sebe.

Googluje a jeho pochybnosti se potvrzují.

Ani na přírodu už není spolehnutí, pomyslí si a těm broukům to přeje. Ví, že беруšky se páří osmnáct hodin a že samičky se nechávají oplodnit několika samečky – přestože by stačil jenom jeden.

Kolem projede vlak, ale kopulující hmyz to nevyvede z klidu.

Tom se usmívá. Jak si to může pamatovat? Už je to celou věčností, co musel v hodině biologie přednést referát na tohle téma, protože v hodinách rušil výklad provokativními otázkami na téma sexuální osvěty. Bylo mu asi čtrnáct a nezajímal se skoro o nic jiného než o sex. Vlastně měl tenkrát referovat o nekontrolovaném rozšíření asijského sluněčka sedmitečného, ale po krátkém

úvodu se zasekl na jedné zvláštnosti, která spojuje jak asijské, tak evropské samičky slunéček – totiž spermatéka, v níž samičky přechovávají spermie.

Spermatéka, jak praktické zařízení!

Touhle větou tenkrát vyvolal v celé třídě výbuch smíchu a u učitelky ruměnec na tváři.

Neuvěřitelné, že člověk takovou pitomost nezapomene.

„Prosím pozor, na kolej jedenáct přijíždí vlak ICE 129, který dál pokračuje na letiště Frankfurt. Tento vlak dnes projíždí s opačným řazením vagonů. Vozy první třídy se nacházejí v úsecích D až E.“

Děkuju pěkně, pomyslí si Tom. Přesně na druhém konci.

Intercity Express se plazí do nádraží jako šedočerný had. Tom běží podél něj, mívá turistky na Malle, které mu mávají a rozverně volají „čau“. Když vlak konečně zastaví, cítí Tom zrychlené bušení srdce. Je vzrušený. Vysunují se schůdky. Dveře se otvírají. Cestující vystupují. Tom natahuje krk a pokouší se mezi nimi zahlédnout Henka. Marně.

„Nazdárek!“ zašeptá mu do ucha nosovým hlasem blondatý muž převlečený za ženu a mávne umělými řasami, rozmáchne se paží a přímo se vznáší nad nástupištěm. „Kohopak to tu máme?“

Tom se s jistým úsilím usměje. Mohlo ho napadnout, že z vlaku budou vystupovat hlavně muži. Veselí, ve skupinkách, se spoustou zavazadel, pusinka nalevo – pusinka napravo a veliké haló. Rozběhne se zpátky po nástupišti, ale mezi všemi těmi turisty, kteří zjevně chtějí oslavovat Christopher Street Day, Henka nikde nevidí. Dveře se zavírají, vlak se rozjíždí. Vtom mu někdo zezadu poklepe na rameno. Tom se otočí.

„Theo?“

Před ním stojí jeho biologický nevlastní bratr Henk van Dongen.

„Ahoj,“ pozdraví Tom a prohlíží si cizince, s nímž zatím komunikoval pouze prostřednictvím e-mailu. Podává mu ruku a všimne si, že aspoň ta vypadá jinak než jeho vlastní.

„Já to věděl,“ řekne Henk.

„Co?“

„Že vypadáš jako já. Podle té fotky z dětství jsem to věděl.“

„Jaká byla cesta?“ zeptá se Tom holandsky, protože takové otázky se kladou, a on ve svém rozčilení musí něco říct, aby se uklidnil.

„Byla trochu turbulentní,“ odpovídá Henk, kterému se ve tváři zračí rozpaky.

„Co bys řekl tomu, kdybychom si někam zašli na něco k jídlu?“

„Dobrý nápad.“

S pokutovým bločkem v odkládací přihrádce a Henkem na sedadle spolujezdce pokračuje Tom do čtvrti Köln-Dünnewald, kde, pokud si vzpomíná, ještě nikdy nebyl. Předpokládá, že v nějaké předměstské tratorii nebude sedět moc diváků večerních zpráv, takže ho nikdo nepozná. A už vůbec ne s kšiltovkou a slunečními brýlemi.

„Bydlíš někde tady blízko, Theo?“ zeptá se Henk.

„Ano,“ lže Tom a projíždí podruhé stejnou křižovátku, protože bez navigace je tady ztracený.

„Co bys řekl, kdybychom začali směsí předkrmů?“ navrhone Tom, když konečně dojedou k Italovi v Odenthaler StraÙe, kterého si Tom našel na netu.

„Je něco, co nejíš?“

„Já jím všechno!“

Když přijde vrchní, objedná Tom láhev vody a antipasti *Misto*.

Henk studuje jídelní lístek a vybírá si: „Dal bych si *Bistecca Piz-zaiola*, ale bez kaparů.“

Číšník se snaží porozumět holandské němčině a všechno si zapisuje. Když je hotový, zeptá se Henk, jestli by místo *Pasta* mohl dostat *Pommes*.

„Si, mio signore,“ usměje se číšník, znovu píše a otočí se k Tomovi.

Ale než zazní jeho objednávka, přihlásí se Henk ještě jednou ke slovu. „Sorry, ale škrtněte to. Přece jenom si radši dám pizzu *Margherita*.“

Zatímco se číšník snaží udržet na tváři úsměv, Tom není mocen slova. Henk objednává tak, jak to obvykle dělá on sám. Nerozhodně.

Zmateně. Je možné, aby byly takovéhle rozmary dědičně podmíněné? Počítal s vnějšími podobnostmi, stejnou barvou hlasu nebo třeba chůzí. Ale tohle?

„A co přinesu vám?“ obrací se k němu znovu číšník.

„*Bistecca alla Casa*“, říká Tom tak rozhodně jako ještě nikdy.
„A přineste nám láhev chianti.“

„Velmi dobře, pane Monderathe,“ říká vrchní a sbírá jídelní lístky zatavené ve fólii.

Fuck, pomyslí si Tom a za tmavými skly brýlí zkoumá, jestli si Henk něčeho všiml.

Zřejmě ne, protože se dívá na nakřivo pověšený obraz benátského Mostu vzdechů, na jehož rámu se mihotá prach a ve slunečním světle se lesknou malé pavučinky. „Je to tu pěkné,“ prohlásí.

„Ano,“ odpoví Tom automaticky, přestože jen málokdy vkročí do tak nevkusně zařízeného lokálu, a přenechává Henkovi ochutnávku, když vrchní odzátkuje chianti. Holanďan přičichne, usrkne, zamlaská a nakonec uznale přikývne – přesně tak, jako to vždycky dělá Tom. Jak je tohle proboha možné?

Vrchní naplní jejich sklenky červeným vínem a odporoučí se. Normálně je pro Toma snadné dát se s kýmkoliv do řeči. Je to vlastně podmínkou jeho povolání. Ale okolnosti a hlavně Henkovo chování ho dráždí. Nervózně si mne ruce a vymýšlí strategii rozhovoru.

„Já jsem to věděl!“ přeruší Henk jeho úvahy.

„Co?“

„Ty jsi ten moderátor zpráv.“ Pronáší to pomalu, jako by každým slovem vynášel trumf. „Tu fotku, kterou jsi mi poslal, jsem našel taky na *StayFriends*. Bylo to snadné.“

Jako ve zpomaleném filmu sundává Tom sluneční brýle, usměje se na Henka a připije mu. Pak na sebe dlouho hledí čtyři nápadně modré oči.

„Tohle je absolutně to nejbláznivější, co jsem kdy zažil,“ řekne Tom po chvíli trvajícím věčností a se smíchem vrtí hlavou.

„To naprosto potvrzuju.“

Jedí a mluví, mluví a jedí a smějí se. Hledají a nacházejí stále nové společné věci. Mají radši léto než zimu. Při řeči divoce gestikulují. Mají pořád studené nohy a musí být neustále v pohybu.

„A jak to vypadá s láskou?“ chce vědět Henk.

„Ženy! Definitivně.“

„Aha, tak tady máme první důležitý rozdíl,“ směje se Henk a nemůže Toma pochopit. Muži jsou přece jednoznačně víc vzrůstající, v každém ohledu.

„Ty nemáš ponětí, o čem mluvíš!“ usmívá se Tom s hraným rozhořčením. Má pocit, že toho Holandana zná už celou věčnost. „Povídej, jak jsi vyrůstal.“

Henk horuje o svém šťastném dětství na venkově, kde mu nic nescházelo. Jenom si přál mít sourozence.

„Víš, v jakém vztahu byla tvoje matka a můj otec?“ ptá se Tom.

„Zjevně ve velmi vřelém. Tedy přinejmenším jednou, ne?“

„Ano, ale co říká ona?“

„Moje máma je mrtvá. Už se jí bohužel nezeptám.“ Henk si dolije červené víno a dodá: „Wima se ptát nebudu. Nejspíš by mu to zlomilo srdce.“

„Wimovi?“

„Vychoval mě. Nemohl jsem si přát lepšího otce, než byl on.“

Tom přemýšlí, jestli je v tom nějaký rozdíl. Biologický, nebo ne? Určující jsou přece sociální vlivy.

„Vždycky mě podporoval,“ pokračuje Henk. „Wim byl první, komu jsem se svěřil, že jsem homosexuál.“

„A jak reagoval?“

„Řekl, že důležité je jediné a pouze to, abych byl šťastný. A bránil mě před každým v rodině, kdo si myslel něco jiného.“

Tom přemýšlí, jak by to dopadlo v jeho případě. U jeho otce by homosexualita pravděpodobně spadala do kategorie *psychické choroby*. Nedokáže si představit, co všechno by udělal, kdyby Tom v tomhle ohledu nesplnil jeho očekávání. Nejspíš by ho poslal na převýchovnou terapii. „To jsi měl opravdu štěstí.“

„A teď mi pověz o svém otci ty. Jaký je?“

Tom přivolá gestem číšníka, aby získal čas, a objedná další láhev vody. Nejdřív se pokusí o pokud možno neutrální popis. „Vypadal přibližně jako já.“ Ještě mu nejde říct prostě *jako my*.

„Jeho charakter? Jeho povaha?“

„Tady není moc co vyprávět. Hodně pracoval a byl málo doma... Typický Porýňan, člen každého spolku, hlavně v době karnevalu byl aktivní a...“ Tom se trochu zadržává, protože nechce Henkovi prozradit, jak špatný vztah měl ke svému otci. Celé tohle téma v posledních letech odložil takříkajíc *ad acta*. Nelíbí se mu, že se teď zase vynořuje.

Číšník ho vysvobodí otázkou, jestli si pánové přejí ještě něco, a protože i Henk vrtí hlavou, požádá Tom o účet a předstírá, že má před sebou důležitou schůzku.

Protože vypili dost vína, nechávají auto na místě a do centra jedou taxíkem. Henk je nápadně zamlklý a dívá se vážně z okna. Ani Tom se na nic neptá, protože se obává, že v jeho odpovědích vyjdou najevo věci, které by si raději nechal pro sebe.

Na mostě v Deutzu se třepetají duhové vlajky, jako tenhle víkend v celém Kolíně. Samozřejmě kromě domu, pomyslí si ironicky Tom.

„Uvidíme se ještě?“ zeptá se Henk.

„Určitě,“ odpoví Tom a není si jistý. „Bývám dost často v Holandsku.“

Před hotelem *Steigenberger* na náměstí Rudolfplatz se na rozloučenou obejmou. Mlčky. Pak se Tom nechá odvézt necelý kilometr domů do čtvrti Gereonsviertel. Je rád, že je zase sám, a unavený z toho, co mu přinesly poslední hodiny. Vrtí hlavou nad tím, jak je možné, že z miliard spermií, které za svůj život vyprodukoval jeho otec, vyhrály dvě a vytvořily tak podobné typy, jako jsou Henk a on.

Zaplatí taxikáři a při vystupování zahlédne na sedadle Henkův mobil. Zřejmě mu vyklouzl z kapsy. Fuck! Tom rozčileně vydechne a požádá řidiče, aby ho odvezl zpátky k hotelu. Tam vystoupí a vejde do lobby. Cestou k recepci ho někdo zezadu obejmě.

Zděšeně se otočí a dívá se do světlehnědých očí opáleného pětatřicátníka.

„Henku! Darling! Už jsem zjistil, že máš pokoj vedle mě. Odkdy jsi tady?“ ptá se anglicky se švédským přízvukem a vrhne se mu kolem krku.

Než může odpovědět, že jde o záměnu, prohlédne si Švéd Toma od hlavy k patě a řekne nahlas: „Vypadáš dobře bez těch vousů – o hodně mladší.“

Tom se vidí v zrcadlení otáčivých dveří a taky se mu zdá, že bez vousů vypadá dobře. „Ale já –“

Nemá šanci.

„Musím ti toho tolik vyprávět,“ pokračuje Švéd v tričku, na němž se skví velkými písmeny vyvedený nápis SYNCHRO LIBIDO, zvedne ze země svých sedm nákupních tašek a baletním krokem spěchá k výtahu.

Tom ho následuje, protože jestli má Henk pokoj vedle něj, nemusí telefon nechávat neosobně v recepci.

Synchro Libido stiskne osmičku a vykládá, že nedávno vystupoval v nejdůležitějším sportovním pořadu ve Švédsku. „Televize! Chápeš to?“ Ukazuje na sebe, říká, že je teď televizní hvězda, a obrací oči v sloup. „A teď hádej, kdo tam ještě byl.“

Tom pokrčí rameny, ale i kdyby to věděl, nedostal by šanci odpovědět.

„Natalie Iščenkovová! Ta ruská štětka.“

Tomovi to nic neříká, ale pak si vzpomene, že na tohle jméno narazil při svých rešerších o Henkovi. Natalie Sergejevna Iščenkovová je ruská olympijská vítězka v synchronizovaném plavání, která kategoricky odmítá snahy mužů, aby se tenhle druh sportu objevil na olympijských hrách v mužské kategorii. A Henk jako druhý trenér národního mužstva synchronizovaného plavání samozřejmě bojuje za to, aby se mužská družstva synchronizovaného plavání mohla zúčastnit olympiády, a ne jenom Gay Games.

„Ona nás opravdu označila za *nepřirozené*! Tohle vyschlý neutrum!“ Slova mu vystřelují z úst jako jedovaté šípky.

Ve čtvrtém patře výtah zastaví. Dveře se otevřou a s hlasitým „Salut les chéries“ přistupují dva Francouzi, zjevně také synchronizovaní plavci, protože na jejich kšiltovkách Tom čte SIRÈNE, což si přeloží jako mořská panna.

Nastává velké líbání se Synchro Libido. Také Tom dostane pusku napravo, další nalevo a ještě jednu napravo. Obě Sirény, jedna blond, druhá černovlasá, jsou také nadšené jeho mladistvým vzhledem a s chichotáním ho vyzývají, aby přiznal, že si nechá něco udělat.

„Nic! Přísahám!“ říká Tom, ale ti tři muži mu nevěří ani slovo. A mluví na něj všichni najednou.

Pak se v osmém patře otevřou dveře výtahu a veselé brebenění jako na povel utichne. Za dveřmi stojí Henk. Pravý. Starší. Ten s vousy. Jako při tenisovém zápase se hlavy Synchro Libida a obou Sirén otáčejí zleva doprava a zpátky, zatímco Henk Tomovi vysvětluje, že právě chtěl sjet dolů na recepci, aby zjistil, jestli třeba neztratil mobil ve vstupní hale. Tom se zasměje, podává mu telefon a chce se rozloučit, když Synchro Libido konečně najde řeč.

„Mooo-ment!“ Elegantním pohybem se postaví přede dveře výtahu a zahradí tak Tomovi jakoukoliv únikovou cestu. „Jak jsi nám mohl zatajit svého bratra-dvojče?“ vyčítavě osloví Henka.

Stejného názoru jsou i obě Sirény a vyžadují na holandském příteli, aby jim laskavě představil toho mladého pohledného muže.

Stačí jenom krátký Tomův pohled a Henk ví, co má říkat. „To je Theo. Můj kolínský bratr.“

„Theeeeeo!“ volají ti tři sborem a jsou zajedno, že na tohle se musí něco vypít.

Toma nemusejí ani moc přemlouvat. Připadá mu zábavné, že projednou nemusí být prominentní moderátor, ale prostě jenom Theo, Henkův bratr. Pohledný bratr!

Nejdřív vyrabují minibar v Henkově pokoji. S každým douškem vláčněji se povalují na hotelové posteli a v přisunutých křeslech. Než začnou mít žízeň, dojde Synchro Libido naproti do

svého pokoje, vyprázdní tam ledničku a přinese ještě láhev sek-tu, kterou obstaral pro zahřátí. Zvědavost sportovních kolegů ze Švédska a Francie nezná mezí a Henka i Toma – alias Thea – baví všet jim bulíky na nos a vykládat, že je po narození rozdělili a že se teprve nedávno našli.

„Nééé!“ Synchro Libido si špičkami prstů utírá slzy dojetí.

Když zazvoní Tomův mobil, všichni zvědavě natáhnou krky a čtou na displeji *Jenny*.

„Tvoje žena?“ ptá se blond Siréna.

„Ano,“ odpoví Tom po krátkém zaváhání, protože něco takového ještě nikdy nevyslovil. Ale přítelkyně, nebo dokonce kolegyně by nesedělo.

„A jmenuje se Jenny?“

Tom přikývne a přijme hovor.

„Tak co? Setkání s Henkem už proběhlo?“ chce vědět.

„Ne.“

Henk a ostatní se skoro neodvažují nadechnout a upírají pohledy na Toma.

„Ty nemůžeš mluvit?“

„Vlastně ne,“ odpoví Tom. Ona tedy pokládá otázky, které se dají zodpovědět pouhým ano nebo ne.

Jestli je Henk milý. Ano!

Jestli si porozuměli. Ano!

A jestli...

To už Synchro Libido nevydrží a hlasitě vykřikne: „Ahoj Jenny!“

„Ahoj Jenny!“ volají všichni ostatní.

„Kde jsi?“ chce vědět Jenny.

„Ve Steigenbergeru,“ odpoví Tom, pak stiskne facetime a nechá je jednoho po druhém pozdravit do kamery.

Jenny je nadšená. Oni jsou nadšeni z ní.

„Musíme se co nejdřív seznámit, Henku.“

„Ano. Bezpodmínečně!“

V pozadí se ozve Carlchen. „Aha, někdo si mě žádá. Tak se bavte. Kdy přijdeš domů?“

„Zítřa,“ zaševelí Synchro Libido, políbí Toma na tvář a rozloučí se s Jenny veselým: „Love you.“

Když Tom alias Theo zodpoví všechny zvědavé otázky ohledně Jenny a společnost se rozplývá nad obrázky sladkého chlapečka Carla, prohlásí, že je načase, aby vyrazil domů.

„To absolutně nepřipadá v úvahu,“ odmítají Francouzi.

Ani pro Synchro Libida to není akceptovatelná možnost. „Jdeš s námi do Corneru.“

„Co je Corner?“ zajímá Toma.

„Ty neznáš Corner? A to jsi Kolíňan?“ Synchro Libido je konsternovaný.

„Je to hospoda,“ vysvětluje Henk, natáhne si čisté tričko a zahalí se do oblaku Gaultiera.

Tom si všimne, že jde o tutéž vůni, jakou sám používá od devadesátých let – i když v jiných dávkách –, a usoudí, že po lepkavém sektu by nezaškodilo pořádné kölschské.

Všichni kromě něj se převléknou, přejdou okružní třídu Habsburgerring a ve vteřině, kdy zabočí do Schaafenstraße, už Tom zalituje, že přece jenom není na cestě domů. Otevře se před ním takzvaný Bermudský trojúhelník, kde stojí jeden gay bar vedle druhého. Do těchto končin ještě ani jako rodilý Kolíňan nikdy nezabloudil. Myslí na únik a stojí tu bez dechu. Jako Helene Fischerová, jejíž hlas duní z reproduktorů, a nad nimi vlají duhové prapory. Oba Francouzi jako by mu četli myšlenky, se do něj z obou stran zavěsí a srdnatě ho posouvají dál do ulice, v níž je všechno, po čem touží, velmi blízko včetně velké ryzí svobody. Všechno tu zpívá a tančí. Po padesáti metrech už není kam postupovat. Kolem Toma se vlní muži v černých síťovaných košilích nebo pouze s piercingem na hrudi. Řada jich má na sobě přiléhavé kožené kalhoty nebo chapsy, s minimem spodního prádla. Tom se stává terčem odhadování, hodnocení, flirtování. Zároveň ho to znepokojuje i baví. Proletí mu hlavou, že *Drama kolem Toma Monderatha* by jistě nabralo překvapivý nový směr, kdyby ho tady někdo přesně v tuhle chvíli vyfotil a obrázek prodal tisku.

„Tady, Theo!“ Synchro Libido se prodírá davem a vtiskne Tomovi do ruky láhev kölschského.

Z nebe přší muži v podání skupiny *The Weather Girls* a všechno se otrásá.

Druhé kölschské. Teď Freddie Mercury vyzývá posluchače, aby ho nezastavovali. Stejně jako muži kolem něj. Zpívají, smějí se, tančí, vzájemně se líbají. Tom se zuby nehty drží své láhve a netančí. Přitom má tanec rád, i když teď už jenom na karnevalu. Znovu se mu zjevuje jeho otec a nenechá se spláchnout ani dalším kölschským.

No dobrá, takže jsem prostě typický Porýňan, který se dokáže rozšoupnout jenom na karnevalu.

Cítí ruku na zadku. Vědoucí ruku, která si myslí, že k němu patří jako jméno na dveřích v hitu Marianny Rosenbergové. Fuck! Tom náraz vystřízliví, otočí se a vidí žádostivý úsměv. Dobře ví, že tady nejde o pravou lásku, která neskončí, a dá se na útěk z téhle hemžící se masy. Z chodníku vyhlíží Henka, ale neobjeví ho.

„Tome!“ O necelých sto metrů dál, na Rudolfplatzu, ho Henk dohoní.

„Sorry,“ omlouvá se Tom. „Tohle není můj svět. Pojdme se přišť sejít někde v klidu, ale...“

„Já chápu, že na tohle si heterosexuál musí chvíli zvykat,“ přikyvuje Henk.

„Ano, to je pravda. Kromě toho se nutně potřebuju vyspat.“ Tom mu položí ruku na rameno, řekne „ahoj“ a trochu nejistě vykročí ke čtvrti Friesenviertel.

Henk ho následuje. „Já tě ale nemůžu nechat jen tak jít. Po všem, co se dneska stalo.“

Každých pár metrů se zastavují a točí se v kruhu kolem stále stejných argumentů. Tom ještě nechce ukázat Henkovi, kde bydlí. Proto nakonec zamíří ke stanovišti taxíků, přestože ví, že ho řidič pravděpodobně vyhodí, až uslyší, že jeho cíl není dál než čtyři sta metrů odtud.

„Zavoláme si, Henku,“ loučí se už s rukou na dveřích vozu.

„Mám ještě jednu otázku,“ říká Henk.

„Ano?“

„Víš tvůj otec, že ses se mnou setkal?“

Tom dveře taxíku zase váhavě zavře. Řidič hlasitě protestuje a divoce gestikuluje. Tom to zaznamená jen okrajově, protože jím naprosto otřese Henkův předpoklad, že otec je ještě naživu. Jak na to přišel? Vždyť jsem o něm mluvil vždycky jenom v minulém čase...

Když dva pasažéři nastoupí do vozu za jeho taxíkem, řidič ztratí nervy a zaře: „Zmizte, vy ožralí idioti. Kazíte mi kšeft!“

„Sorry!“ Tom položí ruku na Henkovo předloktí a jde s ním o pár metrů dál. Zastaví se před světelnou reklamou nějaké pojišťovny, na níž šťastná rodinka v SUV kabrioletu vyjíždí vstříc raním červánkům. „Můj otec je mrtvý. Už skoro dvacet let.“

Henk na něj nevěřicně zírá. „Myslel jsem...“ Jako by už neměl sílu stát zpříma, sklouzne zády po plakátové stěně k zemi a rozplác se.

Tom si dřepne vedle něj, přestože ho nenapadá, co by měl říct.

„Promiň, já vím, že je to praštěný,“ vysvětluje Henk po chvíli, když se vzpomíná.

Tom si bezmocně pomyslí, že tenhle chlapík plác pro svého otce víc, než to kdy udělal on. Co je to za bláznivý příběh!

„Na co zemřel?“

„Srdeční infarkt.“

Henk hledí před sebe a potřásá hlavou. „To je zvláštní, mě taky často napadá, že umřu na infarkt.“

„A proč?“

„Nemám tušení. Nebo je to prostě...“

„Co?“

„Předtucha. Možná člověk v hloubi duše ví, na co jednou umře.“ A potom Henk vypráví o svém povolání ošetřovatele, kde se pravidelně setkává se smrtí a hovoří s umírajícími. Nakonec zašeptá: „Kupodivu hodně z nich říká, že v sobě už nosí vědomí o vlastním konci.“

„Já jsem si odjakživa jistý, že se dožiju vysokého věku,“ odpoví Tom a nevysloví to, nač myslí: snad nedostanu Alzheimerera jako moje máma.

Oba mlčky hledí před sebe a ani Tomovi nevadí, že tady v Ehrenstraße sedí na obrubníku a kolem nich zní hlasité noční projevy z nitra Kolína.

„Mám jedno přání,“ pronese Henk náhle. „Rád bych navštívil jeho hrob.“

Tom se dívá za růžově natřenou prodlouženou limuzínou, z jejichž spuštěných okýnek se nějaké ženy z Bergisch Gladbachu se rty jako nafouknutými hustilkou ječivě loučí se svobodou – a neodpovídá mu.

„Určitě si teď myslíš, že jsem blázen, vid’?“

„Ne,“ lže Tom a nemůže tomu uvěřit. A vlastně by si teď taky rád zakřičel do noci.

„Můžeš mi říct, kde je pohřbený?“

„Hřbitov Melaten,“ odpoví Tom tiše.

Henk vytáhne smartphone a zadá hřbitov do digitálního městského plánu. „Ten je docela blízko!“ Vyškrábe se na nohy a vrávorá směrem, který mu ukazuje šipka na displeji.

Tom se užasle dívá, jak bez rozhlédnutí jednoduše vstupuje do provozu na čtyřproudém okruhu. Někaké auto se mu vyhýbá a troubí. Henk s určitým zpožděním zvedá prostředník a pokračuje v cestě.

„Sakra! Co děláš? Vždyť je noc.“

Ale Henk nereaguje.

Tom ví, že ho nemůže nechat jít. Zvedne se a běží za ním. Naštěstí právě naskočí zelená. „Pojď, dopravím tě do hotelu. Nejdřív se vyspíš,“ říká, když ho dohoní.

„Ne!“ Henk s pohledem upřeným na displej mobilu pokračuje západním směrem a nezbrzdí ho žádné argumenty, ani ten zásadní, že hřbitov je v noci zamčený.

Tak klopýtají čtvrtí Belgische Viertel, přes náměstí Brüsseler Platz, kde stovky žíznivých lidí brzdí provoz, nenechají projít

ani pořádkovou službu a sedí na betonových záhonech, protože už se neudrží na nohou. Kde se křik a smích odráží od stěn domů a ještě zesiluje, takže vzniká dojem, jako by osmdesát tisíc diváků přihlíželo zápasu Realu Madrid s FC Liverpool. Přinejmenším.

Jaké štěstí, že jsem odtud unikl, pomyslí si Tom a klopýtá za cílevědomě krácejícím Henkem.

Podejdou železniční most, na němž rachotí nekonečný nákladní vlak a definitivně nedovolí zdejším obyvatelům usnout. Henk strčí mobil do kapsy a zacpe si uši. Ale místo aby pokračoval rovně ke hřbitovu, zahne doleva. Tomovi to vyhovuje.

„Tady už jsem jednou byl,“ říká Henk a dívá se k jihu, kde není vidět nic než černou noc.

Jasně, žeš tady už byl, pomyslí si Tom trpce. Tohle je místo anonymních schůzek homosexuálů.

„Tady je *gay-cruising-area*.“

„Aha,“ odpoví Tom s předstíraným překvapením a přemýšlí, jak odlákat Henka zpátky do centra. „Člověk se pořád učí.“

Z nedalekého pahorku, který byl po konci druhé světové války navršený ve vnitřním zeleném pásu z pozůstatků vybombardovaných ruin, sem zavane vůně hašišu. Henk ji nasaje a zavolá směrem ke zdroji: „Nezbyl vám nějaký joint?“

„Na to zapomeň,“ zašeptá mu Tom. „Ti si určitě myslí, že seš polda. Tady to není legální jako u vás.“

„Jasně, kámo,“ odpoví hlas ze tmy.

Krátce nato sedí Tom vedle Henka na trávě, nasává kouř do nejzazšího plicního sklípku a doufá, že Holanďan na návštěvu hřbitova zapomněl.

„Měl pěkný pohřeb?“

„Poslyš, tohle všechno je blbost. Jsou čtyři hodiny, hřbitov je zavřený, pojď se vrátit.“

Henk drží jointa v natažených prstech, aby nepřišel nazmar ani drobeček. Potáhne, se skelným zrakem prohlásí: „Bullshit!“ a znovu vykročí. Na Aachener Straße zamíří k pumpě, a zatímco

vyjednává s prodavačem u noční přepážky, rozhodne se Tom, že zastaví první taxík a ztratí se. Ale když ho člověk potřebuje, určitě nepřijede. Zato se vrací Henk s láhví Rüttgers Club, sáčkem chipsů a čokoládou.

Tabulku spořádají, než přejdou čtyřproudou silnici, a když dojdou ke vstupní bráně hřbitova, stojí tam černě na bílém smaltu to, co Tom už několikrát zopakoval: *Otvírací doba v létě od 7 hodin.*

Henk natrhne sáček s chipsy a nasype si dávku přímo do pusy, jako by mu to mohlo posílit myšlení. Pak se na sebe dívají. Dlouho. Velmi dlouho. Nikdo neuhne pohledem. Aniž by spustil z Toma zrak, postaví Henk láhev na zem a udělá z rukou zlodějský žebřík.

„To nemyslíš vážně,“ zašeptá Tom a objeví v Henkových očích spiklenectví. Bez zaváhání vloží nohu do Henkových dlaní a vyšvihne se na hřbitovní zeď, jako by to dělali už stokrát. Nahoře se podrží jednou rukou a druhou natáhne, nejdřív vezme láhev sektu a pak pomůže Henkovi nahoru na zeď. Za nimi je všechno černé.

„Pojď, zmizíme. Můžeme zítra –“

„Bullshit!“ přeruší ho Henk a pomalu se spustí po hřbitovní zdi dolů. Natáhne ruku po láhvi sektu, Tom mu ji podá, vzápětí se vzdá svého odporu a následuje nevlastního bratra.

„Kterým směrem?“

Tom nemá ponětí. A nevěděl by, ani kdyby bylo světlo, protože od chvíle, kdy navštívil otcův hrob, uběhla celá věčnost. Přesněji řečeno, poprvé a naposledy tu byl v den jeho pohřbu. Ale protože druhého dubna moderoval mimořádné vysílání z pohřbu bývalého vicekancléře Guida Westerwelleho, pamatuje si široké cesty. Síť podobná ulicím. Tam se musí vydat.

Není nic vidět, ani pěšina. Opatrně se prodírají rovnoběžně se zdí podél řady hrobů. Tu a tam plápolají na hrobech lucerničky, které ale nemají sílu osvětlit okolí, takže nerozeznávají nic, ani když si jejich oči trochu zvyknou na tmou. Nebe nad nimi se

pomalu barví do tmavé modré. Humboldt by to na svém kyano-metru ohodnotil číslem třicet devět.

Bláznivé, napadá Toma, že si v tuhle chvíli vzpomenu právě na tohle. Jako malý chlapec chtěl být přírodovědcem. Tenkrát mu Konrad věnoval malý kulatý kotouč z lepenky, s nímž mohl stejně jako skutečný badatel přesně definovat nebeskou modř.

Objevují se první obrysy. Stromů. Keřů. Pomníků. Bez Henka by už Tom ztratil nervy. Bez Henka by ani nebyl tady, kde nemá žádný živý co pohledávat, na tomhle pozemku, který ve středověku ležel za městskými hradbami, kde stálo popraviště a kde se celá staletí pohřbívali vydědenci.

Dorazili k široké příčné cestě a rozjasňuje se rychlostí, s níž se Země otáčí kolem Slunce. Ze tmy vystupují kontury postav.

Tomovi připadá všechno děsivé, ale starší bratr – bratr, pomyslí si, můžu opravdu říct bratr? –, který cílevědomě kráčí k západu, mu nějak dodává pocit bezpečí. Bláznivé. Jako by Henk uhodl jeho myšlenky nebo jako by ho sužoval stejný strach, sáhne po Tomově ruce a krátce ji stiskne. Statečně jdou dál. Minutu po minutě den vytlačuje noc, světlo zhodnocuje barvy a ptáci je vítají stále hlasitějším ranním zpěvem.

Tom si přeje, aby andělé s trumpetami, kteří provázejí zemřelé na cestě ke vzkříšení, ukázali i jemu a Henkovi, kudy mají jít. Marně. Ani se nepohnou.

Od Aachener StraÙe slyší Tom sirény. Že by je někdo pozoroval, jak přelézali zed? Policejní siréna se vzdaluje a před nimi se zjeví do kamene vytesaný člen kolínské princovy gardy. Nemusí už během karnevalu střežit prince, nýbrž všechny Kolíňany, kteří tady našli věčný klid, všechny Milowitschovy, Ostermannovy nebo Wischnewské, ale také bezpočtu Schmitzensových, Küppersových a Schulzeových. Tady na Melatenu má věčnou sezónu.

Tenhle přátelsky hledící voják je pro Toma orientačním bodem. Zapamatoval si ho. Zrychlí krok, táhne Henka za ruku kolem archanděla v nadživotní velikosti, který ukazuje vzhůru, kde čeká nejen poslední soud, ale odkud také přilétají holubi, jimž

je jedno, na kom zanechají své exkrementy. Tom si pamatuje, že vpravo je pole s unifikovanými kamennými kříži, kde byly masově pohřbeny oběti takzvané noci tisíce bomb z roku 1942 a mrtví z útoku v den svátku Petra a Pavla v červnu 1943.

Následují náhrobky pestré a ozdobené balónky, girlandami, větrníky a medvídky. Pod nimi leží děti, které zemřely dřív, než mohly začít žít.

„Jak hrozné,“ říká Henk a zastavuje se u obrázků a slov vedle jmen: *Nadevše milovaný Louis, Nezapomenutelná Paula, Sluníčko Thomas*, jemuž jeho sestra přivázala ke smuteční vrbě dopis ve fólii: *Jsi bratr, kterého jsem nesměla poznat. Co všechno jsme spolu mohli dělat, kdybys žil?*

„Pojď,“ říká Tom, který ví, že už je to jenom pár metrů.

A potom, po všech těch opulentních sochách a láskyplně opečovávaných hrobech, za jednou tújí, náhle stojí před černou leštěnou žulou s nápisem:

MONDERATH

Na desce, která uzavírá hrob, se leskne řada jmen podle data narození.

Wilhelm 1895–1933

Ida 1900–1943

Franz 1921–1942

Konrad 1928–1997

Lizzy 1933–1943

Tom ukáže na náhrobek bez ozdob. „Konrad. To byl on.“

„Ti ostatní jsou rodiče a sourozenci?“ zeptá se Henk.

Tom přikývne. Napadne ho, že poprvé vidí svého otce uprostřed jeho rodiny. Ne samotného.

„Takže Konrad byl jediný přeživší po roce 1943? V patnácti letech?“

„Ano. Zasraná válka,“ řekne Tom a uvědomí si, že Konradovi sourozenci zemřeli velmi mladí. Lizzy v deseti a Franzovi bylo právě jednadvacet.

Henk otevře láhev sektu, pozvedne ji směrem k hrobu, jako se zvedá sklenka k přípitku, napije se a podá ji Tomovi. Ten nechá sladkou tekutinu protékat hrdlem a čte různá data úmrtí. Zvláštní. Neví proč, ale vždycky předpokládal, že jeho otec ztratil celou rodinu při jednom bombovém náletu. Horečně pátrá v paměti, co o tom táta vyprávěl. S alkoholem a hašišem zamlženým mozkem se obtížně přemýšlí, ale přesto má stále intenzivnější pocit, že se jako dítě jednou zeptal a pak už nikdy, protože ze strohé odpovědi vycítil, že to otce stáhlo do hlubokého smutku.

„Je to pěkné místo.“ Henkova slova ho vrací do přítomnosti. Tom se dívá, jak si sedá do trávy a opírá se o náhrobek. „Tak mírumilovné.“

„To je pravda.“ Tom se posadí vedle něj. Jeho pohled padne na protější vápencový náhrobek, na němž je nad jménem rodiny vyryto: LÁSKA NIKDY NESKONČÍ.

Najednou si Tom vzpomene, jak se s ním otec večer mazlil v posteli, jak mu předčítal ze *Střapatého Petra* a smál se, protože malý Tömmes, jak synkovi láskyplně říkal, uměl púl knihy nazpaměť. Jak ho při *Člověče, nezlob se* nechával vyhrát. Jak mu dovoľoval sedět v autě vpředu, přestože to bylo zakázané. Jak v horách Siebengebirge hledali kameny a táta mu vyprávěl, že je tam nechali obři. Celá desetiletí nemyslel na jeho lásku, nýbrž jenom na chlad, který mezi nimi později zavládl.

A pak se před jeho vnitřním zrakem vynoří scéna, kterou Tom pokazdý okamžitě odsouvá, která ho ničí. Poslední chvíle s otcem. Poslední pohled, než tenkrát jako sedmadvacetiletý odjel do Paříže. Táta ho požádal o objasňující rozhovor, ale Tom řekl, že nemá čas, a odešel. Bez pozdravu. Konrad zemřel ještě toho dne. Od té doby Tom potlačuje myšlenku, že definitivně zlomil srdce svého otce a nese vinu na jeho smrti.

Henk zvedne láhev proti světlu, aby viděl, kolik je ještě uvnitř.
„Zbytek je pro něj.“

Jeden po druhém vstávají, stoupnou si před hrob, společně drží láhev a nechávají sekt stékat po kamenné desce. Toma napadne, jestli Konrad věděl o Henkově existenci.

„Na zdraví, tati,“ říká a poprvé po desetiletích se mu cítí nablízku. Zatouží po něm. Tak rád by si s ním promluvil a všechno pochopil.

„Na zdraví,“ říká Henk se slzami v očích. „Bez Konrada bych neexistoval.“

Tom je rád, že tady není sám, že Henk stojí vedle něj.

Na túji za hrobem se snese havran.

„Krááá, krááá, krááá,“ zachrptí a Tomovi připadá, že je pozoruje. Z toho zeleného symbolu věčnosti. „Krááá, krááá, krááá.“

2.

Květen 1933 - červen 1943

„Krááá, krááá, krááá,“ chraptěl havran na túji za farářem, který skrápěl květinami ozdobenou rakev svěcenou vodou. „Krááá, krááá, krááá.“

Pětiletý Konrad sledoval, jak pták mizí za oblakem dýmu z kadidla.

„Prosíme tě, Bože, přijmi Wilhelma Monderatha ve své velké lásce a odejmi od něj veškerou vinu,“ odříkával kněz. Pak Konrad uviděl, jak se šest mužů současně sklonilo pro lana protažená pod rakví, napjali je a pomalu rakev spouštěli do jámy v zemi.

„Krááá, krááá, krááá.“

Když muži lana vytáhli a s úklonou se uchýlili stranou, postoupil Konrad, jemuž všichni říkali Conny, se svou matkou a dvanáctiletým bratrem Franzem o krok vpřed, stejně jako oni sáhl pro hrst navršené hlíny a hodil ji do hrobu. A ještě jednu. Když zemina narazila na dřevo, znělo to dutě. Conny si neuměl představit, že jeho otec leží tam dole v té dřevěné bedně, přestože viděl, jak nad ním zavřeli a následně přišroubovali víko rakve.

„Krááá, krááá, krááá.“ Dým z kadidla se rozplynul a havran rozepjal křídla, obloukem prolétl nad černě oblečeným smutečným shromážděním a stoupal k nebi.

Conny roztřeseně stiskl ruku svého velkého bratra a pevně se ho držel, jinak by snad taky uletěl. Unikl. Do nebe, kde teď

vlastně byl jeho otec, jak mu to vyličila babička. Conny se pokradmu podíval nahoru. Ale nebyl tam ani mráček, na kterém by táta mohl sedět.

„Máme štěstí, takový rozhled je málokdy.“ To řekl jeho otec v sobotu. V sobotu! A teď už tu nebyl. Přitom sobota byla teprve před čtyřmi dny.

Táta vzal Connyho s sebou do dómu, na schůzku, kterou měl s nejvyšším správcem chrámu.

„To je můj nejmladší,“ představil ho táta šéfovi správy dómu.

A nahoře, ve výšce pětapadesáti metrů na střešní galerii, se Conny díval skrz kamenné zábradlí, mezi malými špičatými oblouky zíral na moře domů, obdivoval spoustu kostelních věží a nadšeně vykřikoval: „Kolín je nejkrásnější město na celém světě!“

Táta ho pohládl po hlavě a dodal: „A jedno z nejstarších v Německu. Tvoje rodné město.“ Potom ukázal k jihu, kde bydleli, velmi blízko u Rýna, o němž si Conny byl jistý, že je to největší řeka na celém světě.

„Ty jsi taky stavěl dóm, tati?“ zeptal se Conny, protože jeho otec byl architekt. Nejlepší na celém světě.

Táta se zasmál a vysvětlil mu, že dóm byl vybudovaný už před mnoha sty lety, dlouho před jeho narozením.

Určitě byl i dóm největší ze všech. Na celém světě.

„A vidíš tam vzadu Siebengebirge?“ Wilhelm Monderath ukázal na horský hřeben na obzoru.

Conny si stoupl na špičky a natahoval hlavu nad kamenné zábradlí, ale neviděl přes ně. Vtom ho vzal otec do náruče a teď i Conny pochopil, co měl na mysli.

„Odtud pocházejí kameny, ze kterých je dóm postavený,“ řekl. Conny rozeznával vrcholy a nasával teplou tátovu vůni jehličí a cigaret. Později, to si umínil, chce být stejně vysoký jako táta, aby měl nejlepší přehled. O všem.

„Kolik je to vrcholků?“ zeptal se táta a Conny je počítal. Nahlas. Do pěti, protože další čísla ještě neznal.

„Šest. A sedm,“ doplnil otec a pak mu vysvětlil, jak ty hory vznikly. „Před dávnými lety, dlouho předtím, než postavili dóm, se v Rýnu nahromadila voda a nemohla téct dál. Přišlo sedm obrů a svými ohromnými lopatami vyhloubili koryto řeky. A když byli hotovi, oklepali lopaty o zem, aby z nich opadala špína. Ty kusy špíny, které odpadly, jsou vidět dodnes. Sedm kusů.“

Pan dómský správce chtěl tátovi něco ukázat, proto pokračovali v prohlídce a stoupali stále výš, až na sedmdesát metrů vysokou vyhlídkovou plošinu ve věži nad křížením. Conny skoro nedýchal, protože to bylo moc krásné. Kolem nich se vznášel racek. Díval se za ním a na tabernáklech horních pater věží objevil sochy andělů v nadživotní velikosti. Hráli na hudební nástroje.

„To jsou andělé míru,“ vysvětlil mu táta. „Hlídadí město.“

A Conny měl pocit, že v Kolíně se mu nikdy nic nemůže stát.

Cestou domů směl sedět v autě vpředu, jako vždycky, když jeli s tátou sami.

„Jestli chceš, brzy si do Siebengebirge vyjedeme na výlet,“ řekl otec a přidal plyn.

„Jsou ti obři pryč?“ zeptal se Conny, protože se jich bál.

On a jeho bratr Franz obvykle po večeri odcházeli do svého pokoje, aby si před spaním ještě trochu pohráli. Tuhle sobotu jim ale matka řekla, aby ještě zůstali sedět, protože pro ně má překvapení. Conny miloval překvapení a hleděl na ni s radostným očekáváním.

„Brzy dostanete brášku nebo sestřičku,“ řekla máma se zářivým úsměvem.

A táta vypadal, že už to ví.

„Já tedy chci sestřičku!“ vykřikl Conny a všichni se smáli.

„Já chci taky holčičku!“ Táta objal mámu kolem ramen a políbil ji na tvář.

„Uvidíme, co čáp přinese,“ odpověděla.

„Když to bude holčička, měla by se v každém případě jmenovat Lizzy,“ prohlásil táta a požádal Franze, aby zapnul gramofon.

Pak s mámou, která na sobě ještě pořád měla zástěru, tančili valčík na šlágr Williho Ostermanna, a on s ním zpíval nahlas: „U Rýna být jednou a pak sami ve dvou.“

Conny toho dne usínal za zvuku smíchu rodičů z vedlejšího pokoje a s úvahou o tom, kde čáp bere děti.

Následujícího rána přerval jeho sny křik. Během několika vteřin stáli i s Franzem tam, odkud ho slyšeli, v ložnici rodičů. Conny viděl, že otec leží na zádech s otevřenou pusou a má modrý obličej. Matka s ním s pláčem cloumala a zapřísahala ho, aby se vrátil. Táta ale nereagoval a oči měl nějak podivně otevřené. I Franz skočil na postel a také s otcem trásl, křičel a plakal. Conny stál ve dveřích jako ochromený a zapomínal dýchat.

MLčky sledoval, jak do bytu přichází stále víc lidí. Sousedi. Ohledávač mrtvol. Příbuzní. Gramofon a stůl se v pokoji odsunuly ke zdi, aby vzniklo místo pro rakev, do níž uložili jeho otce, a do bílých prstů mu vložili růženec. Zavřely se okenice, kolem rakve se postavily židle a zapálily se svíčky.

Babička Helene přijela z Lindenthalu oplakávat svého syna. Celé hodiny. Než odjela, řekla matce: „Sama jsem ztratila dva muže.“ Svým vnukům se při loučení podívala hluboko do očí. „Teď musíte být stateční.“

„Ano,“ řekl Franz.

Conny přikývl a nedýchal, protože neměl rád dech babičky Helene, ze kterého vždycky cítil fialkové bonbony a cibuli.

Že mají být stateční, jim kladli na srdce také babička Katring a děda Max, kteří přišli pěšky ze čtvrti Färbeviertel vzdálené dva kilometry. Když odcházeli, nabádali Franze, že teď musí dávat pozor na svou matku. A na malého bratra.

Pak přišli mámini čtyři sourozenci. Postupně. Z celého Kolína. Bledí a vydešení. Také se domnívali, že chlapci teď musí být stateční.

Ráno před pohřbem přijel otcův bratr Heinrich, kterému všichni říkali Drickes. Až z Berlína. Dlouho se díval na mrtvého Wilhelma. Zarudlýma očima zvětšenýma silnými skly brýlí. Pak

objal mámu, odešel s ní do vedlejšího pokoje a Conny slyšel, jak matka pláče a říká něco o okolnostech.

Zůstal s otcem sám. Poprvé od chvíle, co se nepohnul a vypadal tak zvláštně. „Tati,“ zašeptal.

Ale otec nereagoval. Taky voněl jinak než jindy. Jako lékárna. Conny se váhavě dotkl jeho bledých rukou a polekal se, protože byly studené – a tvrdé. „Tati,“ zašeptal znovu.

A když ani podruhé nedostal odpověď, zavalila Connyho šedá tíže, která zadusila všechny barvy.

„Musíme se připravit,“ řekl Franz ráno v den pohřbu a při tom mu přeskočil hlas. V poslední době se mu to stávalo často. Zapnul mu knoflíky na námořnickém obleku a udělal mu rovnou pěšinku ve vlasech. Potom si do krátkých kalhot nasoukal hnědou košili člena Jungvolku, vzal Connyho za ruku a sešel s ním a mámou po schodech. Posluhovačka zametala chodbu a nedívala se tak nevraživě jako jindy, protože se náhle stali někým jiným, byli dětmi, které už nemají otce.

Dole na ulici jim strýček Drickes podržel otevřené dveře svého luxusního Mercedesu 260. Franz a Conny se vyšplhali na zadní sedadlo a jejich máma se usadila vpředu na místě spolujezdců. Tak vyjeli z kolínského Jižního města, přes okruhy, na nichž vládl čilý ruch, jako by byla středa jako každá jiná, a ne den, kdy se svět zastavil.

„Krááá, krááá, krááá.“

Conny stál statečně mezi svou matkou a Franzem, podával ruku lidem, kteří říkali „upřímnou soustrast“, a ukláněl se. Nedíval se do tváří, jenom na boty, a slyšel: „Krááá, krááá, krááá.“

Když byly věnce umístěny na navršeném hrobě a do země zasunut dřevěný kříž s nápisem *Wilhelm Monderath 22. 8. 1895 – 13. 5. 1933*, přál si Conny, aby přišel obr a otce zase vyhrabal. Obr ale nepřišel.

Strýček Drickes je odvezl zpátky do kolínské Trajanstraße. Když zastavil před domem, nevypnul motor. „Kdykoliv budeš

něco potřebovat, ozvi se mi, Ido. Jsme rodina.“ Pak se otočil k synovcům a slíbil: „Budu se teď o vás starat jako otec.“

Franz naznačil příkývnutí a Conny měl v očích otazníky.

A díval se tak, když strýček Drickes dávno odjel do Berlína a v bytě bylo všechno cizí, protože tu chyběl táta.

„Smím jít s Connym na chvíli do Römerparku?“ zeptal se Franz přeskakujícím hlasem.

Ida přikývla. „Budeš poslouchat svého velkého bratra, ano?“

Conny také přikývl.

Franz mu podal ruku, která příjemně hrála a znamenala bezpečí. S každým krokem přes ulici do parku se mu šlo lehčeji, protože tady nebyli žádní černě oblečení dospělí, kteří se divně dívali. Tady byly беруšky, které bude za chvíli s Franzem chytat.

Bratr se ale náhle zastavil a zvědavě se zadíval k univerzitní budově, před níž bylo nezvykle živo. „Pojď,“ řekl Connymu a zrychlil.

Na Eierplätzchen, jak se říkalo malému oválnému parčíku, přibíhalo stále víc dětí z okolí. Nikdo se na Connyho a Franze nedíval rozpačitě, protože děti Monderathových teď byly bez otce. Ne, tady šlo o něco úplně jiného. Ve vzduchu bylo vzrušení a dobrodružství. Conny se musel snažit, aby udržel krok s většinou staršími dětmi, a především s Franzem. Vždyť měl ve srovnání se svým vysokým bratrem sotva poloviční nohy.

Ze stometrové vzdálenosti sledovali, jak se na prostranství před univerzitou řadila nákladní auta tak, že jejich nákladové plochy vytvořily kruh. Uprostřed něj rozjaření studenti v krojích svých buršáckých spolků vršili hranici dříví. Děti zvědavě sledovaly dění a postupovaly pořád blíž. Přítomná ochranná policie je odehnala a ony utíkaly pryč tak rychle, že jim Conny skoro nestačil. Klopýtal, zvedal se, a najednou šli velcí zase proti němu. Zvědaví a odhodlaní nenechat si nic ujít. Začali šplhat na stromy, a protože byl Conny příliš malý, udělal Franz žebrík z dlaní a dva další chlapci, kteří už byli nahoře, ho vytáhli a drželi, dokud Franz nesesedl vedle něj na silné větvi, odkud bylo dobře vidět.

Connyho bolel zadek a měl strach, protože už se pomalu stmívalo. Ale mlčel.

Napochodovaly kapely SA a SS, zahrály „Horst-Wessel-Lied“ a jemu se chtělo čurat. Ale mlčel.

Pak jeden z hasičů nalil kanystr benzínu na dřevěná polena a druhý hodil hořící zápalku. Plameny divoce vyšlehly a nikdo si nevšiml, že zpod Connyho něco kape. Ani on sám, protože spolu s ostatními bez dechu sledoval, jak jeden ze studentů vystoupil a zakřičel do praskajícího ohně: „Pustili jsme se do boje proti neněmeckému duchu! Předáváme ohni všechno neněmecké!“

Druhý vykřikl: „Proti dekadenci a morálnímu úpadku! Za slušnost a mravnost v rodině a státě! Já předávám plamenům spisy Heinricha Manna, Ernsta Glaesera a Ericha Kästnera.“ A hodil do ohně tři knihy.

Conny viděl, jak kolemstojící studenti jásají při pohledu na plameny požírající knihy.

„Proti drzosti a chvástání, za vážnost a úctu k nesmrtelnému německému duchu! Plameny, spolykejte také spisy od Tucholského a Ossietzkého!“ vykřikl třetí. Následovaly dvě další knihy.

Oheň barvil tváře do oranžova a jasné plameny se zrcadlily i v široce otevřených očích chlapců na stromě. Hulákali a tleskali stejně jako ti starší.

Jejich nadšení Connyho strhlo. Pustil se větve, taky zatleskal – a spadl do dvoumetrové hloubky.

„Copak ti schází?“ zeptal se lékař v nemocnici.

Můj táta, pomyslel si Conny a mlčky ukázal na pravou paži a obě nohy.

Zdravotní sestra mu z těla odstříhla ohněm páchnoucí námořnický oblek. Tolik to bolelo, že se Connymu chtělo křičet. Ale byl zticha. Pravou paži a nohy mu dali do sádry a jeho útěchou bylo, že směl spát u mámy. V její posteli, protože tátova byla přikrytá denní dekou.

Franz dostal od matky pořádný výprask, který nebyl nutný, protože jemu bylo nejvíc líto, že bratra neochránil. Mnohem častěji než jindy teď býval doma, a dokonce se omluvil ze schůzky chlapecké organizace Jungvolk, aby mohl s Connym hrát *Člověče, nezlob se*. A nechával bratříčka vyhrávat. Pokaždé. Jeho úsměvu se ale přesto nedočkal.

Trvalo víc než týden, než si Franz jako první všiml, že Conny nemluví. „Proč nic neříkáš?“ zeptal se nejistě.

Nedostal odpověď.

I matka zkusila všechno, aby ze svého mladšího syna vymámila nějaké slovo. Marně.

„Ten kluk zase promluví, až bude mít co říct,“ mínila babička Katring, která s sebou přinesla jablkový koláč. „Nemám pravdu, Conny?“

Jedl svůj oblíbený koláč. Mlčky.

Když se s ním matka vydala k lékaři, který mu zasádroval končetiny a teď zkoumal, jestli kosti správně srostly, chtěla vědět, jestli je možné, že se Konrad při pádu ze stromu poranil na hlavě. Doktor kladl Connymu spoustu otázek, které zůstaly nezodpovězené, a nakonec udělal rentgenový snímek chlapcovy lebky. Neobjevil nic nápadného a doporučil střídavě horké a studené koupele.

Když Conny zase spal s Franzem v pokoji, rád by se ho zeptal, kde je teď táta. A chtěl si s ním promluvit o tom, jaká to je škoda, že čáp už nepřiletí, protože určitě nosil děti jenom manželům. Ale slova mu nešla přes rty.

Babička Katring se objevila krátce před Vánocemi a poslala Connyho a Franze do Agrippastraße k dědečkovi. Směli tam dokonce přespát, protože babička nocovala u mámy. Příští den šli s dědou do kostela Sankt Georg na vánoční mši. Když kněz mluvil o andělovi, který oznámil, že se dnes narodil Spasitel, natahoval Conny krk, aby uviděl alespoň hvězdu nad jesličkami. Pak spustily varhany. Conny znal tu píseň o růži, která se rozvíla. Přinejmenším její první řádek. Táta ji zpíval o minulých

Vánocích. Svým hlubokým hlasem. Byl to nejkrásnější hlas ze všech, pomyslel si Conny a svět se rozplýval za jeho slzami.

Mezi dospělými, kteří si před kostelem přáli „veselé Vánoce“, objevil máminu sestru, tetu Miu. Už na ně čekala a s rozzářenou tváří něco zašeptala dědovi. Potom chlapcům slíbila velké překvapení a doprovodila je domů.

Máma seděla v posteli a v náručí chovala miminko. „To je vaše sestřička,“ řekla.

Conny nemohl ztratit řeč, protože ji už od poloviny května neměl. Proto nastal opačný efekt. „Lizzy?“ zeptal se užasle.

„Ano,“ odpověděla matka se slzami v očích.

S Lizzy byli zase čtyři. Od té chvíle se všechno točilo kolem ní, a ne kolem mlčícího dítěte. Conny už nemusel snášet střídavé koupele, ustarané pohledy nebo směšné záludné otázky. Nemusel ani do pomocné školy, jak se všichni obávali. Po Velikonocích se v obecné škole v Mainzer Straße učil psát písmena na břidlicovou tabulku. Hrdě dělal domácí úkoly. Jako Franz. Když Conny dokázal krasopisně napsat *K o e l n*, Lizzy se poprvé zasmála. Od té doby se smála na každého a na všechno. I na hodiny s kukačkou. Výskala radostí, když se otevřela dvířka, a proto Conny v každou nestřeženou chvíli přivezl domácí kočárek k hodinám.

„Pozor, Lizzy!“ vylezl na stoličku, posunul velkou rafičku ke dvanáctce, chraplaví kukačka vyhlédla ven a jeho sestřička prskala smíchy.

Conny nesměl holčičku zvedat, protože ještě neudržela hlavíčku, přestože jí bylo už pět měsíců.

Ida začala tajně listovat ve svém Domácím lékaři. Postupně zjišťovala, že všechny vývojové kroky její dcery se nápadně opoždují. Když bylo Lizzy devět měsíců a všichni se divili, po kom má to dítě tak kulatý obličejík a šikmé oči, navlékla Ida Lizzy a malému

Connymu nedělní šatečky a odjela s nimi tramvají do Nippes ke známému odbornému dětskému lékaři, doktoru Hermannu Pfeiferovi. Tam nechala chlapci nejdřív prohlédnout uši, protože Conny si opakovaně stěžoval na bolesti. Lékař otoskopem prohlédl vnější sluchové cesty a předepsal kapky na mírný zánět. Pak Ida postrčila dopředu svou dcerku.

Doktor, za nímž na zdi visel plakát organizace nacistické sociální péče s heslem ZDRAVÍ RODIČE, ZDRAVÉ DĚTI, vrhl pohled na děvčátko a potvrdil Idino podezření. Lizzy měla to, čemu se říkalo mongolismus. Pfeifer holčičku důkladně prohlédl, zjistil, že „k té bídě“, jak to nazval, má ještě srdeční vadu, a předpověděl jí krátký život. „Doporučuju vám, abyste se na to dítě příliš nevázala a dala ho do ústavu.“

Ida strčila Lizzy pod zadeček čistou látkovou plenu a hřbetem ruky si utřela slzy. Holčička kopala nožičkami a usmívala se na ni.

Při odchodu věnoval doktor Pfeifer pohled Konradovi. „Buďte ráda, že máte i zdravé děti.“

S Connym za ruku a s Lizzy v náručí spěchala Ida kolem botanické zahrady, dál přes náměstí Adolfa Hitlera, čtvrtí Eigelstein a nechala za sebou nádraží a dóm. Po dlouhých hodinách nevěděla, jak našla cestu k rodičům do Agrippasträße.

„Co se proboha stalo?“ zeptala se babička Katring, když uviděla ve dveřích svou naprosto vyčerpanou dceru.

Ida bez pozdravu vyhrkla: „Máme dát Lizzy do ústavu, protože stejně umře...“

Umřít? Teprve v tu chvíli Conny pochopil, proč byla matka po návštěvě doktora jako vyměněná a proč na dlouhé namáhavé cestě neřekla ani slovo. Umřít? Nejhorší slovo na celém světě.

„Pánbůh nám tohle dítě poslal. A my všechno poneseme společně. Lizzy nepůjde do žádného ústavu. A basta!“ rozhodla babička Katring.

Conny nevěděl, co je ústav, a neodvažoval se zeptat.

„Babababa,“ brebentila malá a zavýskla.

Když se napili a něco snědli, zabalila babička pár jablek a společně se vydali do kostela Panny Marie v Kapitolu, modlili se ke svatému Heřmanu Josefovi, patronu matek a dětí. A jako to udělal světec už před osmi sty lety, odevzdali madoně s Ježíškem v náručí jablka jako obětní dar.

Večer nemohl Conny usnout ze strachu, že máma začne křičet, protože Lizzy bude mít tak modrý obličej jako táta. Sepjal ruce k modlitbě, pevně zavřel oči a prosil Pánaboha, aby nenechal Lizzy umřít. Slíbil mu, že už nebude hřešit, a zapřísahal ho, aby Heřmanu Josefovi vyřídil, že odtěď se u něj každý den zastaví s jablkem, jenom když...

„Co si to tady tak divně šeptáš?“ zeptal se Franz, který ležel vedle něj v posteli.

„Modlím se k Pánubohu kvůli Lizzy,“ odpověděl Conny.

„Blbost,“ pronesl Franz, jehož hlas už byl jenom hluboký. Žádný Bůh není.“

Když se Conny příští ráno probudil, ležela Lizzy s úsměvem na tváři ve své postýlce. To pro něj byl důkaz, že ani Franz tentokrát neměl pravdu.

Ve škole se Conny nedokázal soustředit, protože měl jenom jedinou myšlenku. Musel po vyučování k Heřmanu Josefovi, aby mu odnesl své svačninové jablko.

S koženou tornou na zádech nezahnul Conny doprava jako ostatní děti, které bydlely v Trajanstraße, ale pokračoval dál rovně. Přešel široký Ubierring, po kterém jezdila tramvaj, a věděl, že musí dojít až k továrně, kde to vždycky vonělo po čokoládě.

„Kam máš namířeno?“ zeptala se paní Ochsová, matka jeho spolužáka Hanse Abrahama, která šla proti němu s kočárkem.

„Musím k Heřmanu Josefovi,“ vysvětlil jí Conny a cílevědomě pokračoval v chůzi. A dál a dál. Pořád rovně. A náhle stál v přístavu. Ještě nikdy tu nebyl, natož sám, a nevěděl, jestli se vydat doprava, nebo doleva... Zatroubilo na něj nákladní auto, protože stál

uprostřed ulice. Conny uskočil stranou, třásl se strachy a přehlédl povoz tažený koňmi, který se k němu blížil po druhé straně ulice.

„Pozor!“ zakřičel kočí, pivovarský kůň zařehotal a Conny hlasitě vykřikl. Zezadu cítil ruku, která ho odtáhla pryč chvíli před tím, než se dostal pod kopyta koní.

„Co tady děláš?“ zlobila se jeho máma.

Conny s usazenýma očima koktal, že je tady kvůli Lizzy a jablkům. Maminka ho objala a plakala s ním.

„Lizzy se nic nestane,“ ujistila ho, vysmrkala se, posadila Connyho na nosič svého jízdního kola a vezla ho domů.

Tam seděla paní Ochsová se synkem Gerhardem a Lizzy u kuchyňského stolu. Děti si hrály. Máma uvařila sobě a sousedce kávu a pověděla jim, kam až se Conny zatoulal.

„Ach, ty jsi ale milý chlapec!“ řekla Luise Ochsová a pohladila ho po vlasech.

Od toho dne k nim paní Ochsová s dětmi zacházela častěji. Malý Gerhard si hrál s Lizzy a Conny s Hansem Abrahamem, jehož otec taky zemřel. Chlapci si rozuměli, a někdy spolu dokonce dělali domácí úkoly, zatímco jejich matky si při ručních pracích povídaly o tom, jak těžký život mají vdovy.

O Vánocích byl Lizzy rok a mohla už sedět v dětské stoličce. Bavila se tím, že všechno, co se jí dostalo do rukou, házela na zem, protože věděla, že Conny se shýbne a znovu jí předmět podá, aby ho s hlasitým smíchem mohla okamžitě znovu zahodit.

„Hodně štěstí, milá Lizzy!“ zpíval jí Conny odpoledne pořád dokola. Musel s ní zůstat v kuchyni, aby nerušili Ježíška v přípravách. Když se venku setmělo, přišli děda Max s babičkou Katring a krátce nato strýček Drickes a babička Helene.

Strýček Drickes se usadil na místě, kde vždycky sedával Connyho otec, těšil se na rýnský bramborový salát a lahodný šunkový salát a tvrdil, že něco tak dobrého v Berlíně nikdy nejedl.

Conny netrpělivě sledoval, jak všichni pomalu jedí. Na rozdíl od něj – jemu dneska všechno připadalo hrozně zdoluhavé. Když

všichni konečně dojedli, vyšla ven nejdřív máma a potom strýček Drickes poznamenal, že si musí venku zakouřit, což bylo zvláštní, protože jindy přece kouřil u stolu.

„Brzy bude nadílka, myško moje.“ Babička Katring chtěla Lizzy zvednout ze stoličky, ale babička Helene ji předběhla.

„Pojď taky jednou ke mně, moje malá Elisabeth.“

Lizzy vyvalovala oči na ženu, kterou neznala, a protože holčička nejen při úžasu nikdy nezavřela pusy, tekly jí z pusy sliny a jedna z nich skončila na babiččině bílém krajkovém límečku a tmavomodrém kabátku od kostýmu. Odtáhla ji od sebe a s nataženými pažemi postavila holčičku na zem.

„To dítě ještě neumí stát?“ podivila se, když Lizzy neudržely nožičky.

„Ona je prostě trochu pohodlná. Naši Idě taky všechno trvalo o něco déle,“ řekla babička Katring a zvedla Lizzy ze země.

Konečně zazněl zvonek a Conny cestou do obývacího slyšel konstatování babičky Helene, že oba její chlapci uměli chodit v jedenácti měsících a taky už neměli plínky. Babička Katring na to neodpověděla. Přitiskla Lizzy k rozložitému hrudníku, zanotovala koledu a pak už se otevřely dvoukřídlé dveře do obývacího pokoje.

„Tichá noc, svatá noc,“ zpívali všichni a teď už nezavřela pusy nejen Lizzy, nýbrž i Conny, protože ještě nikdy neviděl tak nádherně ozdobený vánoční strom. S tolika svíčkami. A především s tolika dárky pod ním.

Conny dostal nové kožené boty od mámy, ponožky od babičky Katring, od dědy Maxe peněženku, do níž si mohl schovat bankovky, které dostal od babičky Helene spolu s tabulkou čokolády. Nejkrásnější dárky ale přišly od berlínského Ježíška. Pro Lizzy látková panenka od firmy Steiff, oblečená do hnědé uniformy SA a natahující pravou ruku k pozdravu. Franz dostal karetní hru – *Vůdcovo kvarteto* – a Conny deskovou hru *Bojem k vítězství*.

„Jsou tu stejná pravidla jako při *Člověče, nezlob se*,“ vysvětloval strýček Drickes a Conny viděl, jak jeho děda vrtí hlavou a nalévá si pálenku.

Máma říkala, jaká je to škoda, že Wilhelm už tohle všechno nemohl zažít, a utírala si nos. Strýček Drickes poplácal mámu po ruce a Conny přemýšlel nad tím, jestli se s ní strýček ožení. Vždyť říkal, že se chce o něj a Franze starat jako otec.

„Teď vidíš, jak bylo mně,“ řekla babička Helene snaše. „Já taky nikoho neměla, když umřel Heinrichův otec. A potom jsem měla stejnou smůlu s otcem Wilhelma.“

Ida ani nepočítala, kolikrát už tuhle větu od své tchyně slyšela. Když Pánbůh rozdával empatii, na Helene Monderathovou se asi nedostalo, pomyslela si trpce. Než ji Wilhelm poprvé vzal k sobě domů, připravil ji na to, že jeho matka působí poněkud tvrdě.

A nejen že tak působila, ona skutečně tvrdá byla. Tvrdě a neúprosně bránila tomu, aby si její syn před čtrnácti lety vzal dceru řemeslníka ze čtvrti barvířů. A svůj odstup si zachovala bez ohledu na to, kolik vody v Rýnu uplynulo. Ida si na to zvykla a vypěstovala si něco jako hroší kůži, a kromě toho měla Wilhelma, který se za ni vždycky ochranně postavil. Od jeho smrti byla ale zranitelnější a zcela vydaná napospas Helenině chladu.

Složila dárkový papír, srolovala hedvábné stuhy a odnesla všechno do kuchyně, aby si nikdo nevšiml, jak se cítí. Papír a stuhy uložila do zásuvky stolu, zabouchla ji, došla k oknu a zadívala se ven do bezhvězdné noci. V zrcadlení okenní tabulky uviděla, jak se otevřely dveře, a vyděla se, protože na okamžik měla pocit, že do kuchyně vešel Wilhelm. Drickes byl jejímu zemřelému muži neuvěřitelně podobný.

„Neměj to matce za zlé. Vždyť víš, jaká je,“ řekl, postavil se vedle ní a zapálil si cigaretu. Ida si od něj mlčky vzala ecksteinku, kterou jí nabídl, nasála dým až do posledního koutku plic, a protože kouřila jen zřídka, dostala záchvat kašle.

„A jak se jinak daří? Je všechno v pořádku? Můžu ti nějak pomoci?“ zeptal se.